

De marktberichten van agrarische producten en grondstoffen staan wekelijks in de krant. Maar hoe ontwikkelt de markt zich op de middellange termijn? Welke indicatoren moet de melkveehouder in het vizier houden? De rubriek 'Markt' gaat deze keer over zuivel.

Het is geen nieuws meer dat de melkveehouder te maken krijgt met grotere prijsschommelingen dan voorheen. De internationale markt voor zuivelproducten is relatief klein en als gevolg van WTO-afspraken wordt de Europese markt minder beschermd tegen prijsbewegingen.

In 2008 werden fluctuaties in de zuivelprijzen al voorzien. Jelle Zijlstra, melkvee-econoom van Wageningen UR Livestock Research, verkende samen met anderen de internationale zuivelmarkt. Boeren zouden moeten wennen aan een nieuwe realiteit. Die realiteit is sneller gekomen dan gedacht.

Met het prijsdal van 2009 en de pieken in 2008 en 2011 zijn de gesuggereerde uitslagen van +25 procent en -25 procent ten opzichte van het meerjarig gemiddelde al bereikt. Maar het patroon waarmee prijzen zouden gaan schommelen, liet zich lastiger voorspellen. Is daar nu, vijf jaar later, iets zinnigs over te zeggen? 'In algemene zin niet', reageert Jelle Zijlstra. 'Tot nu toe lijkt het erop dat vooral het weer, ofwel klimatologische omstandigheden, aanleiding geven tot het schommelen van prijzen. Ook het gebruik van voedergrassen voor de productie van energie, van biodiesel, heeft via de voerprijzen effect op de zuivelmarkt.'

Geen varkenscyclus

Destijds werd in het rapport 'Melken in de nieuwe realiteit' een vergelijking getrokken met de varkenscy-

De zuivelprijzen blijven schommelen, maar op een hoger niveau dan vooraf werd gedacht

Zuivelprijs nog nooit zo goed

In 2008 verscheen het rapport 'Melken in de nieuwe realiteit'.

Vijf jaar later zijn de prognoses behoorlijk uitgekomen, de melkprijs schommelt met een uitslag van plus en min 25 procent rond het langjarig gemiddelde. Het niveau van dat gemiddelde stijgt.

tekst Tijmen van Zessen

clus. Het klassieke voorbeeld van de varkenscyclus is dat varkenshouders stallen leeg laten als de prijzen laag zijn en ze volzetten of extra bij bouwen als de prijzen hoog zijn. Is die cyclus in het geheel niet van toepassing voor de melkveesector? 'Ik denk van niet', zegt Jelle Zijlstra. 'In Amerika zag je dat wel een beetje. Daar stijgt in een opkomende markt zowel het aantal koeien als de productie per koe. Als de prijs door het extra melkaanbod weer daalt, worden slachtprogramma's in gang gezet en wordt de voerkraan iets dichtgedraaid. Bedrijven in Frankrijk en Oost-Europa schakelen tussen akkerbouw en veeteelt. Bij lage graanprijzen voeren ze meer graan aan de koeien, bij hoge graanprijzen gaat het graan direct naar de handel.' Maar zo extreem als in de varkenscyclus zal het volgens Zijlstra in de melkveehouderij niet gaan. 'Melkveehouderij is meer seizoens-

gebonden en minder flexibel in het open afbouwen van de veestapel.'

De cyclus in de melkveehouderij mag dan minder extreem en regelmatig zijn dan het schoolvoorbeeld van de varkenscyclus, toch ziet Klaas Johan Osinga, beleidsspecialist bij LTO, wel degelijk een patroon. In de LTO-Internationale Melkprijsvergelijking van 2011 inventariseerde LTO de veranderingen in zuivelprijzen van de afgelopen vijf jaar (figuur 1). Na de piek in januari 2008 daalden de prijzen gedurende vijftien maanden. In april 2009 was de prijs 26,5 procent lager dan in 2008. Na dit prijsdal begonnen de melkprijzen weer te stijgen tot en met juli 2010, kortom, opnieuw een periode van vijftien maanden. Osinga: 'Ik wil niet zeggen dat de cyclus per se vastligt op vijftien maanden, maar als je de productiecijfers in de belangrijkste zuivel-exporterende landen een beetje volgt, is

Koeien vroegtijdig drooggezet in Nieuw-Zeeland

De internationale zuivelmarkt maakt roerige tijden door. Zuivelnoteringen rijzen de laatste weken de pan uit, terwijl de markt in het begin van het eerste kwartaal nog de adem inhield. Kevin Bellamy, internationaal zuivelanalist voor Rabobank, verklaart de omslag in het sentiment: 'Op het moment dat het in Nieuw-Zeeland stopte met regenen, stokte de grasgroei en daarmee ook de melkaanvoer. Nieuw-Zeeland is de grootste exporteur op de wereldmarkt, waar-

mee het effect op de prijsvorming aanzienlijk is.' Samen met nog steeds hoge graanprijzen in de Verenigde Staten en een laat en koud voorjaar in Europa gaf dit de markt een behoorlijke zet. 'Europa en Amerika hebben de dalende melkproductie van Nieuw-Zeeland niet kunnen compenseren.'

Nieuw-Zeelandse melkveehouders produceren volledig van vers gras. Een tegenvallende groei heeft daarom direct effect op de melkproductie. 'Als een Nieuw-Zeelandse melkveehouder wil kopen, zal dat

uit Australië moeten komen en dat is erg kostbaar. In de praktijk zie je dan dat veehouders hun koeien gewoon eerder droog zetten. Ze hopen de koeien zo in een goede conditie te brengen voor een hoge productie in het nieuwe seizoen.' Overigens is de vraag naar zuivel volgens Bellamy redelijk inelastisch; de grote fluctuaties in prijs hebben weinig invloed op de vraag en het aanbod. Wel verwacht hij dat in armere regio's een poging gedaan wordt om zuivel te verdunnen.

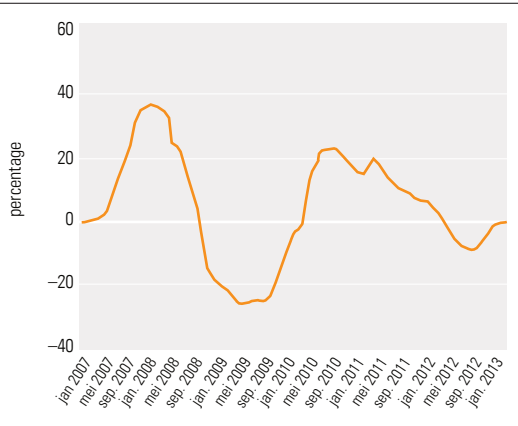
Melkveehouder Gerben Iemhoff, Radewijk

‘Het is een goed teken dat het gemiddelde prijsniveau van zuivel stijgt, ondanks de fluctuatie in prijzen. Maar deze stijging is ook broodnodig, want voor een melkveehouder stijgen de kosten misschien nog wel harder. Prijzen voor voer, energie en brandstof, die heb je als individuele melkveehouder niet in de hand.’

‘De markt is nu rooskleurig, maar melkveehouders moeten zich niet rijk rekenen; een lange periode van extreem hoge prijzen lokt extra productie uit met dalende prijzen tot gevolg. Op mijn eigen bedrijf kan ik de extra financiële ruimte goed gebruiken. Ik wil extra aflossen om daarmee minder afhankelijk te worden van de bank.’

leen maar positiever geworden: ‘Prijnsfluctuaties zullen er blijven, maar wel op een gemiddeld hoger niveau. Wat dat betreft is het qua zuivelprijzen nog nooit zo goed geweest.’

Figuur 1 – Verandering (%) van gemiddelde voorschotprijzen ten opzichte van dezelfde maand het jaar ervoor (bron: LTO-Internationale Melkpreisvergelijking)

de trend redelijk goed te voorspellen. Het omgeslagen sentiment van dit moment was al enige maanden voelbaar. Het verbaast mij dat het zo lang heeft geduurd voordat de markt omsloeg. De droogte in Nieuw-Zeeland heeft het laatste duwtje gegeven.’

Reserveren voor mager jaar

Osinga wil erop wijzen dat melkveehouders kunnen anticiperen op de markt. ‘Dit jaar wordt waarschijnlijk een goed zuiveljaar. Tegen melkveehouders zeg ik: geef het geld nu eens niet gelijk uit aan bedrijfsmiddelen, maar reserveer voor magere jaren. Als Nieuw-Zeeland dit najaar op stoom komt met een goed seizoen en de voerprijzen zijn, zoals het nu lijkt, wat gedaald en de melkprijs is hoog, dan kun je verwachten dat de productie snel groeit. Dan ontstaan er op

enig moment voorraden en slaat het sentiment weer om. Dat is de cyclus waar je nu in zit.’

Vijftig miljard kilo melk tekort

De zuivelprijzen mogen dan meer schommelen, het niveau waarop ze bewegen, komt op een structureel hoger niveau te liggen. Dat voorziet zowel Jelle Zijlstra als Adriaan Krijger, zuivelanalist voor het Productschap Zuivel. ‘Als je de jongste productieverwachting afzet tegen de bevolkingsgroei en consumptie van zuivel, dan komt de wereld in 2022 vijftig miljard kilogram melk tekort.’

De verwachtingen van de productiegroei zijn recent naar beneden bijgesteld. Krijger: ‘Het komend decennium zal de productie niet 2,3 procent per jaar groeien, maar 1,8 procent. Dat is een behoorlijke bijstelling, ingegeven door tekorten aan beschikbaar water en land.’ Hogere zuivelprijzen zijn het logische gevolg van het zuiveltekort dat Krijger schetst. Vraaguitval zal maar een deel van het tekort kunnen compenseren, waarmee de weg vrij is voor een cyclus op een structureel hoger niveau.

Ook Jelle Zijlstra verwacht een positieve trend. ‘De continu doorstijgende consumptie is sterker dan we in 2008 dachten. Weliswaar groeien China, India en de Verenigde Staten ook fors met hun productie, maar China is zo maar niet zelfvoorzienend in zuivel, zeker niet op het kwaliteitsniveau waar de Chinezen om vragen.’

Door de extra vraag naar babyvoeding en luxere zuivelproducten uit Azië zijn de marktvooruitzichten volgens Zijlstra al-